

10.Стельмах В.С. Монетарна політика в Україні // Матеріали наук.-практ. конф. “Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування”. – 2002. – С. 9-25, 61-63.

11.Унковська Т. Взаємозв’язок процентних ставок у контексті монетарної трансмісії та оптимізація політики рефінансування // Вісник Національного банку України. – 2005. – №4. – С.35-38.

12.Ющенко В.А., Лисицький В.І. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні. – К.: Скарби, 1998. – 286 с.

Отримано 26.03.2007

УДК 332.012.324

В.П.ГАТИЛО

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО СУТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РИНКОВОГО РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Увага держави і суспільства в цілому до проблем розбудови системи корпоративного управління породжена вимогами реальної економіки. Нині виникла об’єктивна потреба в поглибленні та уточненні теоретичних та методологічних аспектів корпоративного управління. В даній статті з’ясовується суть корпоративного управління та проводиться огляд поглядів різних спеціалістів за даною проблемою.

Приватизація державних підприємств та вирішення проблем, пов’язаних з міським господарюванням, стало одним із головних напрямків ринкового реформування економіки України. Поняття «корпоративне управління» широко використовується в західній літературі і досить швидко запроваджується в Україні.

Слід зазначити, що єдиного визначення поняття «корпоративне управління» серед зарубіжних та вітчизняних економістів немає.

Основні положення щодо корпоративного управління найшли відображення в роботах зарубіжних і українських вчених: Р.Брейлі, С.Маерса, В.Гриньової, І.Гуркова, Є.Абрамова, П.Забеліна, Д.Задихайло, О.Кібенко, Г.Назарової, Б.Мільнера, Б.Чуб, І.Храбрової [1-12].

У 2006 р. вітчизняними та зарубіжними видавництвами було надруковано понад 50 тисяч видань, пов’язаних з проблемами корпоративного управління. Широке розповсюдження терміна «корпоративне управління» призвело до того, що в літературі часто виникає плутанина в тлумаченні даного терміна.

У зв’язку з цим виникає потреба з’ясувати суть корпоративного управління та систематизувати погляди різних спеціалістів.

Поняття «корпоративного управління» походить від англійського «corporate governance», що в буквальному перекладі означає «корпора-

тивне правління» або «корпоративний уряд». Відповідно до цього термін «корпоративне управління» досить часто розглядається саме як процес організації діяльності вищих керівних органів корпорації [2, с.39].

Розглянемо найбільш поширені точки зору щодо суті поняття «корпоративне управління».

Фахівці Міжнародної Фінансової Корпорації корпоративне управління визначають як систему виборних та призначених органів акціонерного товариства, яка управляє ним, відбиває баланс інтересів його власників і спрямована на отримання максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності товариства в межах діючого законодавства [7, с.90].

На думку С.Маерса, корпоративне управління є організаційною угодою, за якою певна компанія репрезентує та обслуговує інтереси власних інвесторів. Ця угода може охоплювати різні аспекти діяльності корпорації – організацію роботи вищих керівних органів, систему мотивації персоналу, процедуру банкрутства тощо. Необхідність такої угоди впливає, з точки зору С.Маерса, в основному з розмежування права власності від процесу управління сучасним акціонерним товариством [8, с.25].

Б.З.Мільнер, П.В.Забелін, І.Гурков, Є.Абрамова та інші вчені практично ототожнюють корпоративне управління з управлінням акціонерним товариством взагалі [9, с.95; 4, с.176; 3, с.23-24]. При цьому сфера управлінських рішень у корпоративному управлінні з суто корпоративних (насамперед, фінансово-майнових) відносин поширюється на маркетинг, підготовку й організацію виробництва, організацію праці та інші аспекти управління діяльністю акціонерного товариства. Але для більшості учасників корпоративних відносин зазначені сфери підприємницької діяльності не є пріоритетними, оскільки прямо не впливають на їхні фінансово-майнові інтереси. Для акціонерів, вищого керівництва, персоналу, комерційних партнерів, держави та громадськості більшого значення набувають стратегічні рішення, виходячи з яких формується поточна політика управління корпорацією.

З іншого боку, більш змістовним є визначення Світового банку, за яким корпоративне управління поєднує в собі норми законодавства, нормативні акти та практику господарювання в приватному секторі, що дозволяє корпораціям залучати фінансові та кадрові ресурси, ефективно здійснювати господарську діяльність. За допомогою управління корпорації продовжують власне функціонування, накопичуючи довгострокову економічну вартість шляхом підвищення вартості акцій та дотримуючись при цьому інтересів акціонерів і суспільства загалом.

Проаналізувавши детально наведене визначення, можна зробити висновок, що воно досить широко охоплює сферу корпоративного управління, але майже не говорить про властиві для нього методи регулювання корпоративних відносин та вирішення корпоративних конфліктів в акціонерному товаристві.

Корпоративне управління можна розглядати як сукупність юридичних, економічних, організаційних норм і правил, у рамках яких функціонує корпорація (товариство), і на базі яких будуються взаємовідносини між усіма її учасниками. Корпоративне управління поєднує різних учасників корпоративних відносин, кожний з яких дбає про свої власні інтереси, установлює між ними механізми і способи взаємодії [5, с. 9].

У рамках проекту «Міжнародні стандарти бізнесу – корпоративне управління», що здійснюється компанією FMI за підтримки АМР СІ-ТА, була створена робоча група викладачів провідних економічних і юридичних вищих навчальних закладів Харкова, Донецька, Одеси, яка дала своє визначення поняттю «корпоративне управління». За одним із визначень робочої групи, корпоративне управління – це система впливу на учасників корпоративних відносин з метою ефективного використання об'єднаного капіталу. В межах цієї системи створюються економічні, соціальні, правові відносини між власниками (акціонерами), менеджерами, працівниками, органами управління та іншими зацікавленими сторонами щодо ефективного управління корпорацією [5, с.9].

Підхід Р.Брейлі [1, с.566], з погляду фінансової системи, визначає корпоративне управління як певні інституційні угоди, що забезпечують трансформацію заощаджень в інвестиції і розподіляють ресурси серед альтернативних користувачів в індустріальному секторі.

У роботах з корпоративного управління відомий російський економіст Б.Чуб [11, с.35] розглядає корпорацію і корпоративне управління з юридичної точки зору. В цьому випадку корпоративне управління – це загальна назва юридичних концепцій і процедур, що лежить в основі створення і управління корпорацією, зокрема, що стосуються прав акціонерів.

На думку І.Храбрової [12, с.56], корпоративне управління – це управління організаційно-правовим формуванням бізнесу, оптимізацією організаційних структур, побудова міжфірмових відносин всередині компанії відповідно до прийнятих цілей. Проте дане визначення, на нашу думку, стосується вже результатів використання корпоративної форми бізнесу, а не суті проблеми.

Зміст корпоративного управління визначено також у проєкті "Корпоративний розвиток в Україні", а саме: "корпоративне управління –

права акціонерів та порядок їх захисту, порядок скликання та проведення загальних зборів акціонерів, роль та компетенція спостережної ради та правління і оцінка їхньої діяльності, роль та функції корпоративного секретаря, прозорість і розкриття інформації, конфлікт інтересів, відповідальність членів спостережної ради та правління, реорганізація акціонерного товариства та порядок випуску та обігу акцій" [9].

На нашу думку, найбільш повно сутність корпоративного управління визначено в квітні 1999 р. у спеціальному документі, який схвалено Організацією економічного співробітництва та розвитку (вона об'єднує 29 країн з розвиненою ринковою економікою).

«Корпоративне управління відноситься до внутрішніх засобів забезпечення діяльності корпорацій і контролю над ними... Одним із ключових елементів для підвищення економічної ефективності є корпоративне управління, що включає комплекс відносин між правлінням (менеджментом, адміністрацією) компанії, її радою директорів (наглядацькою радою), акціонерами й іншими зацікавленими особами (стейкхолдерами). Корпоративне управління також визначає механізми за допомогою яких формулюються цілі компанії, визначаються засоби їх досягнення й контролю над її діяльністю» [6].

Таким чином, вивчивши погляди багатьох спеціалістів, які розглядають корпоративне управління з різних його сторін, можна робити наступні висновки. На нашу думку, суть корпоративного управління полягає в тому, що це система через яку спрямовуються і контролюються товариства, а також система правил та поведінки між зацікавленими особами заради забезпечення ефективної економічної та соціальної діяльності товариства.

Також важливо акцентувати увагу на тому, що більшість українських корпорацій виникли не внаслідок розвитку індивідуального бізнесу, а внаслідок перетворення державних структур, що вимагає врахування національних особливостей.

Отже, потрібно розробляти теоретичні та практичні підходи створення умов для формування нового українського типу корпоративного управління з урахуванням історичних, економічних і соціальних особливостей національного управління.

Із суті корпоративного управління випливає, що це насамперед взаємовідносини інвесторів та власників, тому ми вважаємо потрібно враховувати те, що добра структура корпоративного управління і надійні корпоративні методи є ключовими передумовами для компаній і країн, які бажають привернути і зберегти капітал, в якому вони мають потребу для інвестицій і економічного зростання. Такі структури і методи повинні показати свою стійкість перш, ніж позитивні результати

будуть помічені. Це вірно не тільки для розвинених країн, але також і для країн з перехідною економікою. Інвестори повинні бути упевнені як в правовій системі, так і в методах корпоративного управління, якщо вони мають намір ризикувати своїми грошима.

Подальші наші дослідження спрямовані на аналіз сучасної ситуації, що склалася в корпоративному секторі України, розробку та оптимізацію практичних рекомендацій щодо формування іміджу підприємств корпоративного типу.

- 1.Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. – М.: Олимп-Бизнес, 1997. – 1120 с.
- 2.Гриньова В.М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні. – К., 2003. – 324 с.
- 3.Гурков И., Абрамова Е. Стратегия выживания промышленных предприятий в новых условиях // Вопросы экономики. – №6. – С. 24-29.
- 4.Забелин П. В. Основы корпоративного управления концернами. – М.: ПРИОР, 1998. – 340 с.
- 5.Задихайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В. Корпоративне управління. – Харків: Еспада, 2003. – 688 с.
- 6.Корпоративное управление: основные понятия и результаты исследовательской практики // <http://management.com.ua/strategy/str076.html>.
- 7.Матеріали семінару «Проект корпоративного управління України». Тема 1 "Сутність та принципи корпоративного управління. – Харків: Міжнародна Фінансова Корпорація, 2000. – 120 с.
- 8.Масрс С. У пошуках кращого директора. Корпоративне управління в перехідній та ринковій економіках. – К.: Основи, 1996. – 189 с.
- 9.Мильнер Б. З. Теория организации. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 480 с.
- 10.Спец выпуск, посвященный обговоренню проекту «Корпоративний розвиток в Україні» // <http://www2/ifc.org/ukraine/ucdp/materials>.
- 11.Чуб Б.А. Диверсифицированные корпорации в современной экономике России / Под ред. В.В.Бандурина. – М.: БУКВИЦА, 2000. – 184 с.
- 12.Храброва И.А. Корпоративное управление: вопросы интеграции. Аффилированные лица, организационное проектирование, интеграционная динамика. – М.: Инфра, 2000. – 198 с.

Отримано 26.03.2007

УДК 693.54

Н.В.ОПІКУНОВА, С.С.ЛАВРОВА

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

СТРАТЕГІЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається необхідність проведення аналізу окремих сегментів галузі та підприємства для визначення його стратегічної привабливості. Розглянуто існуючі підходи визначення стратегічної привабливості. Наводиться сумісний метод, який передбачає визначення стратегічної привабливості окремих сегментів та підприємства з метою його подальшого розвитку.